

De aanklager

Scott Turow

De aanklager

Vertaald door Frank de Groot

SAGA Egmont

De aanklager

Vertaald door Frank de Groot

Originele titel *Presumed Innocent*

Eerste druk december 2024

Copyright © 1986, 2024 Scott Turow en SAGA Egmont

Omslagbeelden © Apple TV+

NUR 305

ISBN: 9788727208480 (POD paperback)

ISBN: 9788726505085 (e-book)

ISBN: 9788726505290 (audioboek)

Alle rechten voorbehouden. Geen enkel onderdeel van deze publicatie mag worden geherpubliceerd, opgeslagen in een database, verzonden, in geen enkel format en op geen enkele manier, zonder geschreven toestemming van de uitgever, noch mag het op andere wijze dan reeds gepubliceerd en in vergelijkbare conditie in enige vorm gebonden of met omslag aan de koper verstrekt worden.

www.sagaegmont.com

Saga is een dochtermaatschappij van Egmont. Egmont is het grootste mediabedrijf van Denemarken en volledig eigendom van de Egmont Foundation, die jaarlijks met bijna 13,4 miljoen euro kwetsbare kinderen en gezinnen steunt.

Voor mijn moeder

Dit verhaal berust op fantasie.

Alle namen, plaatsen, personen en voorvallen zijn geheel verzonnen en enige overeenkomst met de actualiteit of met bestaande of reeds overleden mensen berust op louter toeval.

Voordracht van de zaak

Meestal begin ik zo:

'Ik ben de aanklager.

Ik vertegenwoordig de staat. Het is mijn taak u het bewijsmateriaal van een misdrijf voor te leggen. U wordt geacht dit bewijsmateriaal in gezamenlijk overleg te beoordelen. U wordt geacht zich erover te beraden. U wordt geacht te beslissen of de schuld van de verdachte er onomstotelijk door wordt bewezen.

Deze man...? En dan wijs ik hem aan.

Je moet altijd wijzen, Rusty, had John White me verteld. Dat was toen ik op het kantoor van de openbare aanklager begon. De sheriff nam mijn vingerafdrukken, de rechter-commissaris nam de eed af en John White nam me mee naar mijn eerste juryproces. Ned Halsey voerde het woord voor het Openbaar Ministerie en John, op zijn vriendelijke, vaderlijke manier, met om tien uur 's morgens de vochtige geur van alcohol uit zijn mond, gaf me fluisterend mijn eerste les. Hij was een van de hoofdaanklagers – een stevige Ier met wit haar, weerbarstig als maïsvezels. Dat was bijna tien

jaar geleden, lang voordat ik zelfs maar de zeer geheime wens had gekoesterd ooit zelf in Johns positie te verkeren. Als jij niet de moed hebt om te wijzen, had John White op rustige toon gezegd, kun je van hen niet verwachten dat ze de moed hebben iemand te veroordelen.

En dus wijs ik. Ik steek mijn hand uit naar de andere kant van de rechtszaal. Ik strek mijn wijsvinger. Ik kijk de verdachte strak aan. Ik zeg:

‘Deze man is in staat van beschuldiging gesteld.’

Hij wendt zijn blik af. Of hij begint met zijn ogen te knipperen. Of hij doet helemaal niets.

Vroeger, in het begin, was ik vaak met mijn gedachten ergens anders. Dan stelde ik me voor hoe het moest zijn om daar te zitten, publiekelijk te kijk gezet, aan de kaak gesteld ten overstaan van iedereen die het maar wilde horen en met de wetenschap dat zelfs de meest elementaire voorwaarden voor een normaal bestaan – respect, vertrouwen, ja, zelfs vrijheid – niet meer bleken te zijn dan een jas die je bij de garderobe had afgegeven en misschien nooit weer zou terugzien. Ik kon de angst, de kolkende frustratie, de dreigende afzondering voelen.

Nu, na al die jaren, hebben plichtsbesef en verantwoordelijkheid zich als kalk afgezet in de aderen waar vroeger die mildere gevoelens stroomden. Ik moet gewoon mijn werk doen. Het heeft niets te maken met een toenemende onverschilligheid. Heus, geloof me. Maar deze hele procedure van beschuldigen, beoordelen, veroordelen heeft altijd bestaan; het is een van de reuzenraderen die onder de oppervlakte blijven rondmalen. Ik maak er deel van uit. Ik functioneer binnen het geheel van ons enige, universeel erkende systeem van het oordelen over goed en kwaad – een bureaucraat van schuld en boete. Dit moet verboden worden, dát niet. Je zou

verwachten, na al die aanklachten en processen en die eindeloze rij van verdachten, dat ik het inmiddels allemaal niet meer zo helder zie. Vreemd genoeg is dat niet het geval.

Ik draai me weer om naar de jury.

‘Vandaag heeft u allemaal, stuk voor stuk, een van de meest heilige verplichtingen van het burgerschap op de schouders genomen. Het is uw taak achter de juiste toedracht te komen. De waarheid. Ik weet, dat is geen eenvoudige taak. Uw geheugen kan u in de steek laten; herinneringen kunnen vaag zijn. Het bewijsmateriaal kan in een totaal andere richting wijzen. Wellicht wordt u gedwongen een oordeel uit te spreken over situaties waarmee niemand op de hoogte schijnt te zijn; of waarover niemand lijkt te willen praten. Op andere momenten in uw leven – thuis of op uw werk – bent u misschien geneigd de handen ten hemel te heffen en wilt u een dergelijke poging niet eens wagen. Hier kunt u niet anders.

U kunt niet anders. Laat me u eraan herinneren: hier is sprake van een misdrijf dat werkelijk is gepleegd, daarover is iedereen het eens. Er was een echt slachtoffer. Wezenlijk verdriet. U hoeft ons niet te vertellen waarom het is gebeurd. Tenslotte blijven menselijke drijfveren vaak een eeuwig bewaard geheim. Maar u moet op z'n minst trachten tot overeenstemming te komen over wát er precies is voorgevallen. Als u dat niet kunt, zullen we nooit weten of deze man moet worden vrijgelaten... of veroordeeld. Dan zullen we nooit weten wie wij verantwoordelijk moeten stellen. Als wij de waarheid niet kunnen achterhalen, wat kunnen we dan verwachten van ons rechtssysteem?’

Lente

1

‘Ik zou het me wat meer moeten aantrekken,’ zegt Raymond Horgan.

Ik vraag me aanvankelijk af of hij het heeft over de lofzang die hij zal gaan houden. Hij heeft nog even snel wat aantekeningen doorgenomen en stopt nu twee archiefkaartjes terug in de borstzak van zijn blauwe kamgaren pak. Maar als ik naar zijn gezicht kijk, begrijp ik dat zijn opmerking meer op hemzelf sloeg. Van de achterbank van de dienstauto, een Buick, staart hij door het raampje naar het verkeer dat steeds drukker wordt naarmate we South End naderen. Zijn blik is nadenkend. Terwijl ik naar hem kijk, valt het me op dat deze houding bijzonder geschikt zou zijn geweest als Het Portret voor zijn campagne voor de binnenkort te houden verkiezingen: de krachtige trekken gevat in een aura van ernst, moed en een vleugje droefenis. Hij verraadt iets van de stoïcijnse houding van deze soms trieste wereldstad, zoals de besmeurde bakstenen en de daken van teerpapier die je in dit deel van de stad aantreft. Vaak wordt door degenen die in

Raymonds omgeving werken gezegd dat hij er slecht uitziet. Bijna twee jaar geleden ging hij weg bij Ann, na een huwelijk van dertig jaar. Hij is zwaarder geworden en een stuk grimmiger, waaruit blijkt dat hij eindelijk die fase in zijn leven heeft bereikt waarin hij gelooft dat een heleboel pijnlijke zaken er niet beter op zullen worden. Een jaar geleden gokte iedereen erop dat Raymond het uithoudingsvermogen of de motivatie miste opnieuw aan de verkiezingen mee te doen. Hij wachtte met zijn beslissing tot vier maanden voor de eerste ronde. Volgens sommigen zette hij ten slotte toch door omdat hij verslaafd zou zijn aan macht en populariteit. Zelf denk ik dat de voornaamste beweegreden Raymonds regelrechte haat jegens zijn voornaamste tegenstander Nico Della Guardia betrof, die verleden jaar ook een van onze hulpofficieren was. Welk argument hij ook had, de campagne is tot dusver zeer moeilijk verlopen. Zolang er geld was, had hij de beschikking over promotiemensen en mediadeskundigen. Drie jonge knapen van onduidelijke seksuele geaardheid schreven het beleid voor inzake aangelegenheden als Het Portret. De beeltenis van Raymond, op de achterkant van een kwart van de stadsbussen, vertoont een overredende glimlach, bedoeld om uiting te geven aan een grote vastberadenheid. Persoonlijk vind ik dat hij er op die foto uitziet als een sul. Eens temeer een bewijs dat Raymond de aansluiting heeft gemist. Dat bedoelt hij waarschijnlijk wanneer hij zegt dat hij het zich meer zou moeten aantrekken. Hij bedoelt dat hij de greep op de dingen opnieuw dreigt te verliezen.

Raymond praat verder – over de dood van Carolyn Polhemus drie dagen geleden, op de avond van 1 april.

‘Ik kan er met mijn verstand niet bij. Nico doet alsof ik haar heb vermoord, terwijl aan de andere kant de eerste de beste

boerenlul met een perskaart wil weten wanneer we de moordenaar denken op te pakken. En de meiden op kantoor staan te janken op de plee. En kan je nagaan: we moeten ons ook nog met die vrouw zelf bezighouden. Mijn god, ik kende haar al toen ze nog bij de reclassering werkte, voordat ze haar rechtenstudie had afgemaakt. Ze heeft nog voor me gewerkt. Ik mocht haar graag. Een slimme tante met een goed stel hersens. En een verdomd goeie advocate. En dan ga je af en toe toch zitten denken, weet je wel, over wat er nou precies is gebeurd. Je denkt dat je inmiddels alles wel hebt gezien, maar jezus... Een of andere idioot breekt bij haar in en dan komt ze op zo'n manier aan haar eind. Moet dat dan haar laatste vaarwel voorstellen? Door een of andere debiele huffer die haar de hersens inslaat en naar God helpt? Jezus...' herhaalt Raymond. 'Zoiets móét je je toch wel aantrekken?'

'Er is helemaal niet ingebroken,' zeg ik ten slotte. Mijn stem, die opeens zeer overtuigend klinkt, verbaast zelfs mij. Raymond, die zich even met de stapel papieren op zijn schoot had beziggehouden, heft zijn hoofd op en kijkt me met zijn schrandere grijze ogen aan.

'Hoe kom je dáárbij?'

Ik aarzel even met mijn antwoord.

'We hebben haar verkracht en geboeid gevonden,' zegt Raymond. 'Zo op het eerste gezicht zou ik mijn onderzoek dus niet bij haar vrienden en bewonderaars beginnen.'

'Geen ingeslagen ramen,' zeg ik, 'geen geforceerde deuren.'

Cody, agent met dertig dienstjaren, die zijn tijd bij het korps uitzit als Raymonds chauffeur, mengt zich nu vanaf de voorbank in het gesprek. Hij is de hele dag al ongewoon zwijgzaam, zodat zijn gebruikelijke mijmeringen over de straathandeltjes en

prachtige arrestaties die hij op veel plaatsen in de stad heeft meegemaakt ons tot nu toe bespaard zijn gebleven. Hij klaagt graag, in tegenstelling tot Raymond, of, nu we het er toch over hebben, mezelf. Hij ziet eruit alsof hij niet heeft geslapen, waardoor zijn gezicht een uitdrukking van verweerd verdriet heeft gekregen. Mijn opmerking over de situatie in Carolyns appartement heeft hem om de een of andere reden wakker geschud.

‘Alle ramen en deuren in die tent stonden open,’ zegt hij. ‘Dat vond ze prettig. Die meid leefde in een soort sprookjeswereld.’

‘Ik denk dat iemand slim heeft willen zijn,’ zeg ik tegen hen. ‘Volgens mij is het een afleidingsmanoeuvre.’

‘Kom nou, Rusty,’ zegt Raymond. ‘We zijn alleen maar op zoek naar een schooier. Daar hebben we geen Sherlock Holmes voor nodig. Probeer nou niet slimmer te zijn dan de jongens van de recherche. Blik op oneindig en gewoon doorlopen. Oké? Grijp de dader en help deze stakker uit de puree.’ Hij glimlacht naar me en kijkt me met vriendelijke, schrandere ogen aan. Raymond probeert me duidelijk te maken dat hij de moed nog niet opgeeft. Trouwens, het heeft geen zin nog meer de nadruk te leggen op wat de consequenties zijn van het arresteren van de moordenaar van Carolyn.

In zijn commentaren op de dood van Carolyn is Nico onophoudelijk op een gemene, nietsontziende manier tekeergegaan. ‘Door zijn lakse houding van de afgelopen twaalf jaar ten opzichte van de handhaving van de wet heeft de openbare aanklager zich aan de zijde van de criminele elementen van deze stad geschaard. Zelfs zijn naaste medewerkers zijn niet veilig meer, zoals uit deze trieste gebeurtenis moge blijken.’ Daarbij heeft Nico niet duidelijk kunnen maken hoe zijn eigen aanstelling

door Raymond, als assistent-aanklager meer dan tien jaar geleden, te rijmen valt met diens heimelijke relatie met de onderwereld. Maar een politicus hoeft dat kennelijk niet uit te leggen. Daar komt bij dat Nico ongegeneerd te werk gaat bij optredens in het openbaar. Dat is één reden waarom hij zo geschikt is voor een politieke carrière.

Geschikt of niet, iedereen gaat ervan uit dat Nico over achttien dagen de voorronde niet eens doorkomt. Al ruim tien jaar heeft Raymond Horgan de anderhalf miljoen kiezers van Kindle County verstedelijk doen staan. Dit jaar moet hij de steun van de partij nog zien te krijgen, maar dat komt voornamelijk door een splendend meningsverschil met de burgemeester. Raymonds politieke aanhangers – een groep waartoe ik mezelf nooit heb gerekend – geloven dat, wanneer de komende anderhalve week de eerste opiniepeilingen worden gepubliceerd, andere partijbonzen in staat zullen zijn de burgemeester te dwingen bakzeil te halen, zodat een nieuwe termijn van vier jaar voor Raymond veiliggesteld zal zijn. In deze eenpartijstad staat een overwinning in de voorronde gelijk aan gekozen worden.

Cody draait zich nogmaals naar ons om en merkt op dat het al tegen enen loopt. Raymond knikt afwezig. Cody vat dit als goedkeuring op en drukt onder het dashboard het knopje van de sirene in. Hij laat slechts twee korte stoten horen, bijna als uitroeptekens in het verkeer, maar de auto's en vrachtwagens wijken keurig uiteen en de donkere Buick schiet vooruit. We bevinden ons nog steeds in een van de mindere buurten: oude huizen met houten muren en vervallen veranda's. Kinderen met aardappelbleke gezichten zijn aan weerskanten van de straat aan het voetballen en touwtjespringen. Ik ben een paar straten hierachter opgegroeid, op een etage boven de bakkerij van mijn

vader. In mijn herinnering waren dat donkere tijden. Overdag hielpen mijn moeder en ik, als ik niet op school zat, mijn vader in de zaak. 's Avonds zaten we in een kamer met de deur op slot, terwijl mijn vader zich bedronk. Ik had geen broertjes of zusjes. Tot op de dag van vandaag is de buurt nauwelijks veranderd en er wonen nog tientallen mannen als mijn vader: Serviërs, zoals hij, Oekraïners, Italianen, Polen – mensen van een ander ras, die zich rustig houden en nauwelijks vooruitzichten hebben.

We zitten muurvast in het drukke vrijdagmiddagverkeer. Cody heeft de auto pal achter een stadsbus gemanoeuvreerd, die zijn verderfelijke dampen onder inwendig gegrom naar buiten stoot. Een verkiezingsposter van Horgan hangt er ook. Raymond kijkt schuin hemelwaarts, twee meter breed, met de ongelukkige uitdrukking van een tv-presentator of een vertegenwoordiger in kattenvoer. Ik kan er niets aan doen. Raymond Horgan is mijn toekomst en mijn verleden. Ik werk al ruim tien jaar met hem samen – jaren van loyaliteit en oprechte bewondering. Ik ben zijn naaste medewerker en zijn ondergang zou de mijne betekenen. Maar de stem van de onvrede kan niet worden gesmoord, die stelt zijn eigen voorwaarden. En onverwacht openhartig spreekt hij nu de beeltenis recht vooruit toe. Sul, zegt de stem. Jij bent, zegt hij, een echte sul.

Als we Third Street in draaien, zie ik dat de begrafenis een belangrijke gebeurtenis is voor het politiekorps. De helft van de geparkeerde auto's bestaat uit patrouillewagens en in kleine groepjes slenteren de agenten langs de wandelpaden. De moord op een openbare aanklager staat bijna gelijk met de moord op een agent en hoe de verhoudingen tussen de verschillende afdelingen ook lagen, Carolyn had een heleboel vrienden bij de politie –

het soort trouwe vazallen dat een goede openbare aanklager om zich heen weet te verzamelen door politieel vakmanschap te waarderen en ervoor te zorgen dat er in de rechtszaal niet te lichtzinnig over wordt gedacht. Daar kwam dan natuurlijk bij dat ze beeldschoon was en modern van opvatting. Carolyn, dat weten we allemaal, was gemakkelijk in de omgang.

Vlak bij de kapel zit het verkeer hopeloos vast. We schokken nog geen meter vooruit en moeten dan weer wachten tot de passagiers in de auto's voor ons zijn uitgestapt. De wagens van de vips – limousines met officiële nummerplaten, auto's van journalisten die zo dichtbij mogelijk willen parkeren – versperren de weg met de onverschilligheid van kuddedieren. Vooral de omroepreporters negeren de plaatselijke verordeningen en de algemene regels van beschaafdheid. De reportagewagen van een van de omroepen, compleet met satellietshotel op het dak, staat pal voor de openstaande eikenhouten deuren van de kapel en een aantal verslaggevers heeft zich op de menigte gestort als gold het een bokswedstrijd. De autoriteiten worden bestookt met microfoons.

'Straks,' zegt Raymond, terwijl hij zich een weg baant door de zwerm permsuskieten die zodra we stilstaan de auto omringt. Hij verklaart dat hij enkele lovende woorden zal spreken die hij na afloop buiten zal herhalen. Hij neemt even de tijd om Stanley Rosenberg van Channel 5 over zijn bol te aaien. Stanley krijgt, zoals gewoonlijk, het eerste interview.

Paul Dry, een van de medewerkers van de burgemeester, staat naar me te wenken. Het ziet ernaar uit dat de hoogedelachtbare heer voor de dienst begint nog een woordje met Raymond wil wisselen. Horgan weet zich van de journalisten los te rukken en ik geef hem de boodschap door. Hij trekt een raar gezicht – niet

zo verstandig, want het zal Dry zeker niet ontgaan – voordat hij samen met Paul in de gotische duisternis van het kerkje verdwijnt. De burgemeester, Augustine Bolcarro, heeft alles van een tiran. Tien jaar geleden, toen Raymond Horgan nog enorm populair was in deze stad, had hij Bolcarro bijna verslagen. Bijna. Sinds hij die ronde verloor heeft Raymond alle vereiste blijken van loyaliteit gegeven. Maar Bolcarro voelt de oude wonden nog steken. Nu het eindelijk Raymonds beurt is een nek-aan-nekrace te doorstaan, heeft de burgemeester verklaard dat zijn positie binnen de partij hem dwingt neutraal te blijven. Tevens heeft hij bepaald dat niemand door de partij wordt gesteund. Het is duidelijk dat hij ervan geniet te zien hoe Raymond moet worstelen om het hoofd boven water te houden. Als Horgan eindelijk de kant heeft bereikt, zal Augie de eerste zijn die zijn hand uitsteekt om vervolgens te zeggen dat hij altijd al heeft geweten dat Raymond de beste was.

Binnen zijn de banken al grotendeels bezet. Voor in de kerk staat de katafalk, omringd door bloemen – lelies en witte dahlia's – en ondanks de grote hoeveelheid mensen meen ik toch een vage bloemengeur te onderscheiden. Hier en daar bekenden groetend en handen schuddend loop ik naar voren. Het is één grote verzameling van zwaargewichten: plaatselijke en regionale politici. De meeste rechters zijn er en bijna alle knappe koppen van de balie. Er zijn een paar linkse en feministische groeperingen, waarmee Carolyn vaak op één lijn stond. De stemmen zijn, zoals het hoort, gedempt en men kijkt geschokt vanwege het verlies dat men niet kan bevatten.

Ik bots tegen de rug van Della Guardia op, die eveneens zijn verplichte figuren afwerkt.